

מסורת הש"ס

א) צ"ק סד: שנועט. ה. כורות נח. וואס דמית ר' ישמעאל י"ג מדות שהורה נדרשת בזה וואס איבער גס מזה וז הניחו במתה תוס' שנועט. ה. ד"ה דמיתא, צ) לעיל נח, ג) בימים ונחלים. ר"ל, ד) ז"ל למצורן.

תורה אור השלם

1. וְכָל הַשָּׂרָץ הַשָּׂרָץ עַל הָאָרֶץ שָׂרָץ הוּא לֹא יִאָבֵל: ריקרא יא מא 2. אַתָּה זֶה תֹּאכְלוּ מִכָּל אֲשֶׁר בַּיָּמִים כָּל אֲשֶׁר לֹא סָנִיף וְקִשְׁקֶשֶׁת בַּיָּמִים וּבְנָחְלִים אֲתָם תֹּאכְלוּ: ויקרא יא ט

גליון הש"ס

גמ' קישות שהתליעה. עי' פסחים קטו ע"ז תוס' ד"ה קפח:

מוסף רש"י

דבי ר' ישמעאל תנא במים במים. כל מקום שנאמר במים במים צ"י פעמים. כלומר כל מקום שנאמר צ"י כללות וז' אצל וז' ופרט אחריה. כגון הכא את זה תאכלו מכל אשר במים. אשר לו סנפיר וקשקשת במים. הדיין שח' כללות דמשמע דכלל מים צעין סנפיר וקשקשת. ופרט כתיב אחריהם בימים ונחלים. דמשמע בימים ונחלים שטובעים הם צעין סנפיר וקשקשת. אצל הגדלים במים מוכנסין מיתאכלי גלגל סנפיר וקשקשת. אין זה כולל ופרט. לא דיניין ליה בכלל ופרט, אלא מטיילן הפרט ביניהם ודנין אותו דבריו ומיעוטי (בבבחות נא). הוואל וכללים סמוכים הם והפרט אינו ביניהם אלא אחריהם כתיב בימים ונחלים. דמשמע דימים ונחלים הוא דצעין סנפיר וקשקשת אצל שיחין ומעורות לא, אין זה נדרש בכלל ופרט. לא למצינא אלא כעין הפרט, אלא כתיבה ויבנה ויבנה ואחריה כל מילי, אלא דמיטע מהני למעוטי סורחא דלא מילתא וכו' (ב' ד' טו).

הטל פרט. הסמוך להם ותנחו ציניהם ודונם בכלל ופרט וכלל ותרכיז ביה כל כעין הפרט הלכך אי לא תאכלו קמא הוה מרצין כצעין הפרט אפי' צורות דדמו לפרט דהכי שהן מים גדלין על גבי קרקע אצל השתא דכתיב תאכלו קמא דרשין ליה הכי מה הפרט מפורש מים נובעין אף כל מים נובעין אף כל מים נובעים ואיתרבו חריצין ונעיצין לאיסורא כללו ולא איתרבו צורות: ומאי רצי. כצעין הפרט דאף כל: ומאי מיעט. דכל פרט למעוטי אתא: ואימא מה **הפרט מפורש וכו'.** דאע"ג דלא דמי ליה לפרטא אלא כחד דז מרצין דכללא בתרא דוקא: א"כ **תאכלו מאי אכני ליה.** כללוא אינה נמי כלים לא מיתסרי דהא לא דמו לפרט במידי אלא לאו תאכלו למשרי צורות אתא ולמיתרע דלא תרצי כצעין הפרט אלא חריצין ונעיצין דדמו ליה צעין דרשין: **חריצין.** ארוצין וקצרים: **נעיצין.** רחצין כגון אותן שעושין לצידי דגים: **ואימא איפכא** לא גרסין הכא עד צסיפא דשמעתא בזה מלתא דתנא דבי ר' ישמעאל אצל הכא גבי תנא דבי רב דדרש כללי ופרטי ליכא לאותביה דהא כעין הפרט צעין ומאי כעין הפרט אצל זה דמרצניהו לאיסורא ותפיק חריצין ונעיצין: **מים במים צ' פעמים.** הוואל וז' הנללות סמוכין כשתטיל פרט שאתריהם ציניהם מדה צמורה היא ומיעוט דלהכי פלגיניהו רחמנא לפרטא מכללא דלא דרשה בכלל ופרט. ואיכא צין ריבה ומיעט לכלל ופרט דכי דרשין כלל ופרט הו פרט פירושו של כללא ואין בכלל אלא מה שבפרט ואפי' דבר הדומה לו אין לך להציא וכשכלל לך כלל שני אחר הפרט אהני לאתויי מידי דדמי ליה לפרט אצל כי דרשין ריבה ומיעט לא פירש המיעוט את הכריז אלא מיעט שלל תשמע ממנו הכל אלא זה והדומים לו וכלאו רצו שני הוה מרצין כל דדמי ליה למיעוט ואהני רצו שני לאתויי כל מיני ואהני מיעוטא למעוטי מידי דלא דמי ליה כלל והכי מפרשין צ' נגמר הדין (פסהדין דף מה): גבי כל הסקלון נתלין דרצו ומיעוט לחודיה מיימי כל דדמי ליה בכל מילי. ומשום דרצו ומיעוט מידרש אינטרין תאכלו קמא למשרי צורות דאחי דרצו ומיעוט וריצו לאיסורא דאילו בכלל ופרט דרשין ליה לא הוה מתרבו צורות ולא אינטרין תאכלו יתירא דקסבר תנא דבי ר' ישמעאל כללא קמא דוקא דלא מרצי כלל ופרט משום דלא דמי בכל דז ואינטרין סלעס יתירא לרצו: ומאי מיעט **צורות שיחין ומעורות.** תאכלו תאכלו למשרי חריצין וריצו לרצו צורות: **שהן עצורין.** שאין להם מוצא ומצוא אלא עצורין ככלים ולא דמו לאיסורא במידי דהא ימים ונחלים כתיב: **הי סתום והי מפורש.** דאמר' לעיל [סא] הוואל והתיר דמפורש: **יש לו מפורש.** כההוא קרא דמשמע צ"ל לו סנפיר וקשקשת קרי מפורש להמיר כלים בלא סימני טהרה כדדרש לעיל [סא] ימים ונחלים הוא דאוחס תאכלו ולא אחריהם ככלים אפי' אין לו תאכלו: **מינה הוא דקא מיתסרו כלים.** כדפרישית דקאי אמיעוט דאוחס דאוחס ימים ונחלים דאוחס אותם תאכלו ולא שאין לו וממילא דכללים לא אימעט אצל קראי דמיתסעי צאין לו דאמרן לעיל נמי דמיתסרו מינה דאמרן כל אשר אין לו צימים ונחלים לא תאכלו הא כללים להמיר כלים כולי האי משום דלארעה לא תאכלו לא כתיבה לפרטא אלא לכלל דכל נפש החיה אשר במים לא תאכלו ומשמע טפי דכלל מיתום שבעולם אפי' בכלים דאחר אלא אכן הוא דדרשין ליה בכלל ופרט וכלל דדידיה נמי איכא צ' כללות סמוכין זה לזה אחר הפרט דכתיב בימים ונחלים מכל שרץ המים ומכל נפש החיה וגו': **דהאי הוא דמוכח אהאיך.** קרא דיש לו דלמשרי כלים אתא: **דאי מהאיך הוא אמינא.** צנחלים אותם תאכלו הא כללים אפי' אותם לא תאכלו ואחא צימים ונחלים דאין לו וגלי עליה דכי מעטיניהו לכלים מאיסורא מעטיניהו ולא מהתירא: **לשפי.** לשון השופה יין (לחמרא צ"מ דף ט). לשון מוריק מכלי אל כלי: **שיכרא.** של תמרים הוא ומצוין בזה תולעים: **צאצאיתא.** ציצי שמסניגין אותו דרך עלים וקשים דקים: **צאורסא.** שאם תפול תולעת על הקשים לא יראנה ומשם תפול לכלי ולמחר כשיראנה יהא סבר שלא יתה מן השכר לקשים ותולעת המים מותרת כדאמרן: **וקעצב משום שרץ השורץ על הארץ.** דכיון דרמשה והלכה קתם על הקשין נעשית שרץ הארץ: היינו רצינים. וכמי שלא פירשה מן המים היא: **יתחושין.** כמין יתושין דקין הנמלאות במרתפות של יין: צאציה

אלו טרפות פרק שלישי חולין

סז.

במים במים שני פעמים אין זה בכלל ופרט אלא ריבה ומיעט. פי' צוקוטס משום דרצו ומיעוט מדרש אינטרין תאכלו קמא למשרי צורות שיחין ומעורות דאחו דרצו ומיעוט ורצו דאסור דאילו כלל ופרט דרשין לא הוה מתרבו צורות ולא אינטרין תאכלו יתירא דקסבר תנא דבי ר' ישמעאל כללא קמא דוקא ולא מרצין בכלל בתרא אלא מידי דדמי ליה בכל דז דפרט דהיינו נובעין ורצי ולומר דסוגיא דלעיל דדרש כלל ופרט וכלל ואפי' אינטרין ליה לתאכלו להמיר צורות שיחין ומעורות קסבר כללא בתרא דוקא והו מתרבו צורות שיחין ומעורות אע"ג דלא דמו אלא כחד דז שהם מים הגדלים על גבי קרקע וכי פריך אי מה הפרט מפורש מים הגדלים על גבי קרקע ורצי אפילו צורות שיחין ומעורות לאיסורא הוה מצי לשנויי קסבר כללא קמא דוקא וצעי' עד דדמי ליה בכל דז אלא האמת קממין דמתאכלו קדריש להו לעיל דצרייתא והשתא לפירוש זה לא פליגי מידי בזה מלתא סוגיא דלעיל ותנא דבי ר' ישמעאל דהכא ויש לתמוה דכי פריך צמון ואיפוך אלא ומשני מרבה אני צורות שיחין ומעורות להמירא שהם עצורין ככלים למה לי להוכיח כלל עצורין דהוה ליה למימר דאציעי ליה לרצו חריצין ונעיצין טפי לאיסורא לפי שהם נובעים כימים וכנחלים לכך נראה לו דהך חריצין ונעיצין דהכא איירי צאין נובעין ולהכי פריך כיון דאין נובעין מה לי צורות שיחין ומעורות מה לי חריצין ונעיצין ומשני דחריצין ונעיצין אע"ג שאין נובעין דמו טפי לימים ונחלים שאין עצורים ככלים אצל צורות שיחין ומעורות עצורים ככלים ולהכי סברא להמירא והשתא למאן דדרש ריבה ומיעט מרבה חריצין ונעיצין שאין נובעין לאיסורא והתירא דתאכלו מוקי לה צורות שיחין ומעורות אצל למאן דדרש לעיל כללי ופרטי מרבה מתאכלו להמירא אפי' חריצין ונעיצין שאין עצורים ככלים כיון דאין נובעים:

ידקא

הכי במנא נמי דלמא פריש לרפנא דמנא רביתיה ומנא תימרא דתניא מנין לרבות צורות שיחין ומעורות ששוחה ושותה מהו ואינו נמוע ת"ל ² תאכלו מכל אשר במים וליחוש דלמא פריש לרפנא והדר נפיל אלא היינו רביתיה ה"נ היינו רביתיה אמר ליה רב חסדא לרב הונא תניא דמסייע לך כל השרץ השורץ על הארץ ילרבות יבחושוין שסינגן טעמא דסינגן הא לא סינגן שרי ³ אמר שמואל ⁴ קישות שהתליעה באביה

כלל מרצי כללא בתרא אלא מידי דדמי ליה בכל דז דהיינו נובעין וה"ג אמרן לעיל [סא] גבי כלל ופרט דחגבים תנא דבי ר' ישמעאל דלא מתרבו רצו ארוך מכלל ופרט משום דלא דמי בכל דז ואינטרין סלעס יתירא לרצו: ומאי מיעט **צורות שיחין ומעורות.** תאכלו תאכלו למשרי חריצין וריצו לרצו צורות: **שהן עצורין.** שאין להם מוצא ומצוא אלא עצורין ככלים ולא דמו לאיסורא במידי דהא ימים ונחלים כתיב: **הי סתום והי מפורש.** דאמר' לעיל [סא] הוואל והתיר דמפורש: **יש לו מפורש.** כההוא קרא דמשמע צ"ל לו סנפיר וקשקשת קרי מפורש להמיר כלים בלא סימני טהרה כדדרש לעיל [סא] ימים ונחלים הוא דאוחס תאכלו ולא אחריהם ככלים אפי' אין לו תאכלו: **מינה הוא דקא מיתסרו כלים.** כדפרישית דקאי אמיעוט דאוחס דאוחס ימים ונחלים דאוחס אותם תאכלו ולא שאין לו וממילא דכללים לא אימעט אצל קראי דמיתסעי צאין לו דאמרן לעיל נמי דמיתסרו מינה דאמרן כל אשר אין לו צימים ונחלים לא תאכלו הא כללים להמיר כלים כולי האי משום דלארעה לא תאכלו לא כתיבה לפרטא אלא לכלל דכל נפש החיה אשר במים לא תאכלו ומשמע טפי דכלל מיתום שבעולם אפי' בכלים דאחר אלא אכן הוא דדרשין ליה בכלל ופרט וכלל דדידיה נמי איכא צ' כללות סמוכין זה לזה אחר הפרט דכתיב בימים ונחלים מכל שרץ המים ומכל נפש החיה וגו': **דהאי הוא דמוכח אהאיך.** קרא דיש לו דלמשרי כלים אתא: **דאי מהאיך הוא אמינא.** צנחלים אותם תאכלו הא כללים אפי' אותם לא תאכלו ואחא צימים ונחלים דאין לו וגלי עליה דכי מעטיניהו לכלים מאיסורא מעטיניהו ולא מהתירא: **לשפי.** לשון השופה יין (לחמרא צ"מ דף ט). לשון מוריק מכלי אל כלי: **שיכרא.** של תמרים הוא ומצוין בזה תולעים: **צאצאיתא.** ציצי שמסניגין אותו דרך עלים וקשים דקים: **צאורסא.** שאם תפול תולעת על הקשים לא יראנה ומשם תפול לכלי ולמחר כשיראנה יהא סבר שלא יתה מן השכר לקשים ותולעת המים מותרת כדאמרן: **וקעצב משום שרץ השורץ על הארץ.** דכיון דרמשה והלכה קתם על הקשין נעשית שרץ הארץ: היינו רצינים. וכמי שלא פירשה מן המים היא: **יתחושין.** כמין יתושין דקין הנמלאות במרתפות של יין: צאציה

עין משפט נר מצוה

רעט א מ"י פ"ב מהל' מכללות אסורות ה' יח ע"י מ"מ סגנו עשין סג טושי"ע י"ד ס"י פד ס"ב:
רפ ב מ"י שם הל' כ טושי"ע שם ספיק' ג:
רפא ג מ"י שם הל' ט טושי"ע שם ספיק' ה:
רפב ד מ"י שם הל' כ טושי"ע שם ספיק' ג:
רפג ה מ"י שם הל' טו טושי"ע שם ספיק' ו:

שיטה מקובצת

אל' לכך נראה דהך חריצין ונעיצין דהכא איירי באין נובעין. ג"ב (ולאנן) ואלא [בן] פירוש' לעיל לפיכך צריך לומר דנקט עצורין לאשמועינן דאי הן ונחלין אסור אפי' דאינם נובעין. כך נ"ל:

רבינו גרשום

אימא לאיסורא דאי את ליה אכול ואי לית ליה לא תיכול [אפי'] בורות שיחין ומעורות: ואימעטו ליה כלים להתיירא. כלומר דבכלים אפי' דלית ליה אכול: ואימא איפכא. כלומר חריצין ונעיצין להתיירא בורות שיחין ומעורות לאיסורא: חד אמר יש לו סתום אין לו מפורש. וקשקשת סתום וכל אשר אין לו סנפיר וקשקשת מפורש: (משש לו קא) [מנייה הוא דקא] מיתרבו כלים. בימים ונחלים הוא דאית ליה אכול דלית ליה לא תיכול (ותיכול להבין) הא בכלים אפי' דלית ליה תיכול כדאמר' לעיל: אין לו הוא דקא מגלי עליה ריש לו. כלומר דאי מיש לא הוה אמינא בכלים אפי' דאית ליה לא תיכול קמ"ל אין לו בימים ונחלים הוא דאית ליה לא תיכול (ותיכול להבין) משמע הא בכלים אפי' דבציבא בלייא. כלומר שמשם ציבי דתצבא ושפי שיכרא דוך ציבי דלמא פריש התולעת מתצבא לציבי ומיחוז כשרץ השורץ: אי' רב חסדא לרב הונא תניא דמסייע. מה דאמרת כי פריש לציבי והדר נפיל יש בו משום שרץ השורץ תניא דמסייע לך דלאחר שפירש למסנת קרינן ביה השרץ: